

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET OCH NATURVÅRDSAVTALET OSABY I VÄXJÖ KOMMUN

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BESKRIVNINGSDDEL.....	4
1. Syftet med området	5
2. Administrativa data.....	6
3. Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning.....	7
4. Områdets bevarandevärden.....	9
4.1. Natura 2000.....	9
4.2. Geovetenskapliga värden och förhållanden	9
4.3. Terrestra värden.....	9
4.4. Limniska värden	9
4.5. Kulturhistoriska värden.....	9
4.6. Friluftsliv	10
4.7. Anläggningar.....	10
5. Genomförda inventeringar och dokumentation.....	10
PLANDEL	11
6. Skötselområden.....	11
6.1. Bevarandemål för hela området	11
6.2. Generella riktlinjer och åtgärder för hela området.....	12
6.3. Skötselområden.....	13
7. Jakt och fiske	24
8. Bränder, storm, översvämningar, insekts-/svampangrepp.....	24
9. Barnperspektivet.....	24
10. Utmärkning.....	24
11. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder	24
12. Förvaltning, tillsyn och uppföljning.....	25
BILAGOR.....	25
2a. Skötselplanekarta.....	26

BESKRIVNINGSDDEL

Osaby ligger öster om Vederslövssjön, ungefär en mil söder om Växjö. I området ingår den östra delen av Vederslövssjön, flera mindre myrsjöar samt ett varierat jordbruks- och skogslandskap. Områdets största naturvärden är knutna till stora betade områden med fristående lövträd, framför allt ek, samt till skogar med ett stort inslag av lövträd och tall. I området lever ett stort antal rödlistade arter.

Bland insekter kan nämnas ängsmetallvinge (NT) och mindre bastardsvärmare (NT) som flyger i sydost vid Kubbleryd. Bland vedsvamparna i ekhagmarkerna i anslutning till säteriet finns blekticka (NT), ekticka (NT), grentaggsvamp (NT), kandelabersvamp (NT), korallticka (NT), oxtungsvamp (NT) och veckticka (NT). Fladdermössen barbastell (NT), dammfladdermus (NT), sydfladdermus (NT) och sydpipistrell (VU) flyger bland ekarna. Gammelekslav (NT), rosa skärelav (NT) och skuggorangelav (NT) växer också på ek. Ängssvampfloran är rik i flera partier, särskilt nordost om säteriet i området kring Horsets gamla tomt.

Brunpudrad nållav (NT), kornknutmossa, korallrot, kortskaftad ärgspik (NT) samt diverse signalarter växer i områdets barrsumpskogar. Gropticka (NT) är funnen i norra spetsen av området.

Bredkantad dykare dyker i Vederslövssjön och Barnsjön. Gulbrämad dykare är funnen i Vederslövssjön och Skedagöl. Citronfläckad kärrtrollslända flyger kring Barnsjön, Gubbagöl och Skedagöl. Sjönejas (VU) växer i Vederslövssjön. Alla fyra arterna ingår i EU:s art- och habitatdirektiv.

Fågellivet är mycket rikt. Bland rödlistade arter kan nämnas tjocknäbbad nötkråka, mindre hackspett och gulspurv. Fiskgjuse och storlom häckar på öar i Vederslövssjön. Dvärgslinke (NT) växer i sjön. Hussvala (VU) och tornseglare (EN) häckar på/i husen.

Skötselåtgärderna i det utökade naturreservatet syftar till att bevara och restaurera områdets naturvärden för att på sikt skapa ett sammanhängande område där värdekärnorna befinner sig i kontakt med varandra och där arterna kan sprida sig inom området utan fragmenterande gränser. Reservatet ska på sikt också fungera som en spridningskälla för hotade och hänsynskrävande arter till det omgivande landskapet.

I skötselplanen anges i förekommande fall rödlistekategori för arter som omfattas av Artdatabankens rödlista 2020. Den svenska rödlistan är ett mått på arters utdöenderisk i landet och kategorierna är följande:

NT = Nära hotad

VU = Sårbar

EN = Starkt hotad

CR = Akut hotad

Arter inom kategorierna VU, EN och CR omfattas av begreppet ”hotade”.

1. SYFTET MED OMRÅDET

Syftet med naturreservatet och naturvårdsavtalet är att:

- bevara och restaurera ett större sammanhängande och i stora delar betat landskap med ett stort lövträdsinslag, rikt på gamla, grova och ihåliga träd samt multnande ved, med ett betydande inslag av sjöar, sumpskogar och öppna våtmarker,
- naturtyperna ska variera mellan öppna och beskogade delar och ha ett rikt växt-, svamp- och djurliv med särskild prioritet för rödlistade arter,
- det rörliga friluftslivet ska ges möjlighet till naturupplevelser i ett naturskönt område.

Syftet ska uppnås genom att:

- områdets skyddsvärda naturmiljöer bevaras genom föreskrifter som reglerar jord- och skogsbruk och olika typer av exploatering,
- befintliga betade marker hävdas och nya betade områden restaureras där också livsmiljöer kan nyskapas för att värna skyddsvärda arter,
- skogar som inte betas får i huvudsak präglas av naturlig dynamik. Gran begränsas och områden påverkade av skogsbruk restaureras för att utvecklas mot gamla skogar rika på lövträd och gamla barrträd,
- åtgärder för att främja upplevelsevärdena vidtas med hänsyn till störningskänsliga arter.

2. ADMINISTRATIVA DATA

Tabell 1. Administrativa data

Områdets namn	Osaby
NVR-id	2002374
Län	Kronoberg
Kommun	Växjö
Natura 2000-område	SE03201104 Osaby
Distrikt	Vederslöv
Gränser	Enligt karta, bilaga 1
Lägesbeskrivning	10 km söder om Växjö
Centrumkoordinater	X: 486116, Y: 6291870
Kartblad Index 100 km	62E
Naturgeografisk region	SÖ Smålands skog-/sjörika slätt
Huvudsaklig objektkategori	O, Odlingslandskap med ängar och betesmarker
IUCN-kategori	V, Skyddat landskap/havsmiljö
Fastigheter och ägarkategori	Osaby 3:4 m.fl. Naturskyddsföreningen Skeda 1:10 Privat
Servitut/rättigheter/ samfälligheter	Osaby S:1 Fiske Osaby S:4 Vägar Osaby S:5 Vägar Osaby GA:1 Vägar Osaby GA:4 Avlopp Servitut 0780K-2019/24.4 Utrymme Ledningsrätt 0780K-09/21.1 Starkström
Sakägare	Enligt bilaga 4
Arealer	Totalareal 636,6 ha, varav 507,8 ha land och 128,8 ha vatten Naturreservat 358,2 ha, varav 232,3 ha land och 125,9 ha vatten Naturvårdsavtal 278,3 ha, varav 277,5 ha land och 0,8 ha vatten
Förvaltare	Länsstyrelsen i Kronobergs län

Tabell 2. Prioriterade bevarandevärden

Typ	Värde
Naturtyper	Öppna och trädklädda gräsmarker, betade skogar, naturskogar
Strukturer	Gamla träd, multnande ved, hålträd, artrika gräsmarker, blommande buskar
Arter	Ved- och marklevande insekter, dagfjärilar, flora, svampar, fågelliv
Friluftsliv	Naturupplevelser i ett omväxlande landskap

3. HISTORISK OCH NUVARANDE MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

På en udde ut i Vederslövssjön som heter Osabynäs finns en plats kallad Galgaberget. Här finns tradition om en ättehö, RAÄ L1953:3647. En ättehö är en äldre benämning för en gravhö. Ättehögen är troligtvis den som antikvitetsintendenten Sjöborg i sin reseberättelse år 1815 uppgiver såsom belägen "vid Osaby näs öster om Tofta sjö".

I nordöstra delen av området, nära Skottorpet, finns en hållkista på fossil åkermark, RAÄ L1953:3792 och RAÄ L1953:4639. Söder om Ekebacken finns ytterligare en fossil åker, RAÄ L1953:3198, med fyra registrerade hållristningar och ett gravröse. Ytterligare fossila åkrar och hållristningar i form av skålgropar finns spridda inom området. De fossila åkrarna, hållristningarna och gravarna visar att människor bott och bedrivit jordbruk i området under förhistorisk tid.

Längre fram i tiden, under 1100- och 1200-talet, karaktäriseras denna del av landet av den så kallade tidigmedeltida nyodlingen, då jordbruket befann sig i en expansionsfas och många nya marker uppodlades eller omvandlades till äng. Det kallare klimatet under järnåldern hade tidigare medfört en omställning av jordbruket till systemet med inäga och utmark och detta bruknings sätt karaktäriserade den tidigmedeltida nyodlingen då mycket stora arealer av Kronobergs län lades under lien.

Ensädesbruket, där gårdens alla åkrar besåddes årligen och gödslades i mån av tillgång, beskrivs ofta som karaktäristiskt för Kronobergs län, där denna brukningsform har fått stor spridning i tid och rum. I övriga delar av landet övergick många byar istället till två separata gårderna med åker och äng, vilket förknippas med det så kallade tvåsädesbruket, där åkrarna i respektive gårde trädades vartannat år för att förbättra förutsättningarna för maximal produktion utifrån den mängd kreatursgödsel som fanns tillgänglig i byn. Även tresädes system med tre gårderna där åkermarken trädades vart tredje år var vanligt på många håll i landet.

Två eller flera gårderna i inägomarken innebär att delar av jordbruksmarken kan trädas vid t.ex. olämpliga väderförhållanden eller brist på gödsel. Sådana hävduppehåll skapar extra goda förutsättningar för arter beroende av blommande örter under hela sommarhalvåret. Även om all åkermark ligger i ett enda gårde (som i det typiska ensädes systemet) skapade bristen på tillgänglig gödsel dynamik i hävden från år till år. Det var helt enkelt omöjligt att över tid bedriva ett årligt intensivjordbruk med stora gödselgivor i hela åkergården.

De första skriftliga beläggen för Osabys status som sätesgård är från 1300-talet då egendomen var ett adelssäte för släkterna Törnsson och Knutsson. Under tidigt 1400-tal övergick gården i slakten Grönalövs ägo. Under Dackefejden 1542 ska Osaby ha brandskattats, plundrats och delar av bebyggelsen eventuellt bränts. Händelsen sammanfaller ungefär i tid med att egendomen övergick till ätten Ulfsax.

Under 1500- och framförallt 1600- och 1700-talen fick adeln och dess egendomar ökad betydelse i landet genom de många krig som utkämpades och de resurser som dessa krävde. Flera ägare till Osaby under denna tidsperiod var militärer och deras periodvisa långa frånvaro från egendomen fick säkert effekter på hävden i

området. Stormaktstiden förde också med sig ett enormt resursbehov i form av soldater, hästar, ekvirke och annat från statsmakternas sida vilket med all säkerhet fick återverkningar på landskapet i Osaby.

En annan faktor som påverkade hävdintensiteten i de gränsbygder som Kronobergs län under många århundraden utgjorde var de svensk-danska krigerna som återkommande drabbade regionen. Både utskrivningar av soldater och den brända jordens taktik påverkade jordbrukets produktionsförmåga i länet högst väsentligt fram till 1700-talet. Läggs därtill agrarkrisen som en följd av digerdöden under 1300-talet och en slags metadynamik i jordbrukets intensitet i Kronobergs län under perioden 1100 till 1700 framträder. Osaby var dessutom en adelsgård, vilket innebar att egendomen bemannade ett antal ryttare med tillhörande hästar. Detta fick till följd att arbetskraften på gården minskade i krigstid.

Dynamiken i stort och smått skapade variation i hävden, vilket över tid skapat förutsättningar för en koncentration av biologisk mångfald i det småskaliga jordbrukslandskapet. Brist på tillgänglig näring, samt en variation av slätter, bete, träda, bränning och lövtäkt skapar över tid många olika ekologiska nischer med förutsättningar för en rik biologisk mångfald i det förmoderna jordbrukslandskapet.

På geometriska avmätningar över området från 1684, 1705 och 1796 är en stor del av egendomen karterad som hage medan inägomark och ängar på utmarken utgjorde det andra större markslaget. Det finns också skog på kartan, men andelen är liten och ligger i östra delen av området. På kartan från 1705 beskrivs skogen som ”furuskog och ljunghägg”, vilket bör förstås som en kontrast mot hagens trädskikt med ek och andra lövträd (som framgår av trädsymbolerna på kartan). Förutom att andelen gran ökat i hela området återspeglar kartorna från 16- och 1700-talen dagens trädslagsfördelning i området vad gäller tall och löv – andelen löv är alltså högre i väster och andelen tall högre i öster.

På Laga skifteskartan över Osaby från 1918 syns ganska stora skillnader i markanvändningen jämfört med 1796. Även om kategoriseringen för de olika markslagen ändrats något mellan de olika kartorna är det tydligt att en stor del av ängsmarken uppodlats till åker och att delar av hagmarken övergått till skogsmark eller i enstaka fall åkermark. Dock finns fortfarande stora arealer ängsmark 1918.

Under de följande 100 åren har arealen ängs- och hagmark i området fortsatt att minska ytterligare. Huvuddelen av inägomarken har koncentrerats till området kring säteriet och flera av de mindre torpställena som Kubbleryd och Spelhagen har till stor del beskogsats. Traditionell slätter har helt upphört och den enda slätteräng som hävdas idag består av tidigare åkermark som slåss med traktor.

I fornsök finns flera registrerade by-/gårdstomter och torplämningar som Skottans gamla tomt, RAÄ L1953:4718, Horsets gamla tomt, RAÄ L1953:3356, Östragårde gamla tomt, L1953:4270, och en torplämning i Haga, RAÄ L1952:1689.

4. OMRÅDETS BEVARANDEVÄRDEN

4.1. NATURA 2000

Området utgörs delvis av ett Natura 2000-område som klassas som typen SCI/SPA (Sites of Community Importance/Special Protection Area), d.v.s. för bevarande av livsmiljöer för växter och djur. I området finns arter och naturtyper som är listade i art- och habitatdirektivet (Rådets direktiv 92/43/EEG) och i fågeldirektivet (Rådets direktiv 79/409/EEG). Sverige förbinder sig att skydda och vårda dessa områden så att en gynnsam bevarandestatus för områdets arter och naturtyper upprätthålls. En bevarandeplan för Natura 2000-området har upprättats och fastställts.

Tabell 3. Naturtyper inom Natura 2000

Kod	Namn	Areal i ha
3160	Myrsjöar	4,7
6270	Silikatgräsmarker	6,2
6410	Fuktängar	8
6510	Slätterängar i låglandet	2,3
7140	Öppna mossar och kärr	5,3
9010	Taiga	69,8
9070	Trädklädd betesmark	30
9080	Lövsumpskog	0,4
	Icke-natura naturtyp	227
Total skyddad areal:		353,7

4.2. GEOVETENSKAPLIGA VÄRDEN OCH FÖRHÅLLANDEN

Jordarterna i området består med få undantag av moränjorlar. I skogsterrängen längs med Vederslövssjön är moränen kullig. På några platser i området är moränlagret tunt ovanpå underliggande berg. Berget går också i dagen på ett fåtal platser. Torvmarker finns i blötare partier. Det finns inga stora höjdskillnader inom området. Geologin är med andra ord typiskt för den här delen av landet.

4.3. TERRESTRA VÄRDEN

Naturvärdena beskrivs under respektive skötselområde.

4.4. LIMNISKA VÄRDEN

De limniska värdena beskrivs under skötselområde 8.

4.5. KULTURHISTORISKA VÄRDEN

De kulturhistoriska värdena beskrivs i kapitel 3.

4.6. FRILUFTSLIV

4.6.1. Tillgänglighet

Det befintliga naturreservatet är ett omtyckt utflyktsmål. Parkeringsplats, informationstavla, och rastplats finns i anslutning till säteriet. Från parkeringsplatsen utgår tre strövstigar av varierande längd: Hemängsslingan, Hagmarksslingan och Sjöslingan. Stigarna är spångade i blöta partier.

4.6.2. Slitage och störningar

Det finns risker för slitage och störningar hos växt- och djurliv om besökare rör sig utanför markerade stigar i känsliga delar av området. Det gäller särskilt marker med värdefull flora samt i strandzoner och på öar. Det sistnämnda gäller särskilt området i anslutning till Vederslövssjön. I nuläget finns inte uppgifter om slitage eller störningar som motiverar ytterligare föreskrifter eller tillträdesförbud i delar av reservatet, men området bör kontinuerligt övervakas med hänsyn till detta.

4.7. ANLÄGGNINGAR

I den nordöstra delen av området finns en äldre ekonomibyggnad som används för jordbrukets behov. Det finns också ledningar för starkström som löper genom området. Kring säteriet och dess tillhörande bostadsbyggnader finns enskilda avloppsanläggningar.

5. GENOMFÖRDA INVENTERINGAR OCH DOKUMENTATION

Lantmäteriet, 1949. *Ekonomiska kartan. Osaby J133-4E8b52.*

Lantmäteriet, 1869. *Generalstabskartan. Vislanda J243-15-1.*

Lantmäteriet, 1684, 1705 och 1796. *Geometrisk avmätningar av Osaby.*

Lantmäteriet, 1918. *Laga Skifteskarta över Osaby.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 1989. *Kronobergs Natur. Naturvårdsprogram för Kronobergs län. Vederslövsområdet 80-166.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2002-pågående. *Ängs- och betesmarksinventeringen.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2004. *Basinventering av Natura 2000-områden.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län, 2006. *Ängs- och hagmarker i Kronobergs län.*

Länsstyrelsen i Kronobergs län och Skogsstyrelsen, 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Kronobergs län

Riksantikvarieämbetets Fornsök, 2020.

Skogsstyrelsen distrikt Kronoberg, 1995. *Nyckelbiotopsinventering.*

Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). *Artportalen - rapportsystem för växter, djur och svampar.*

Vatteninformationssystem i Sverige, <http://viss.lansstyrelsen.se/>

PLANDEL

6. SKÖTSELOMRÅDEN

Området är indelat i 9 skötselområden (i vissa fall med tillhörande delområden).

Tabell 4. Skötselområden

Typ av skötselområde	Antal delområden	Areal (ha)
1. Betesmark	2	100,2
2. Slätteräng	2	2,5
3. Åkermark	1	47,4
4. Lövskog	3	14,4
5. Våtmark och barrsumpskog	1	34,3
6. Blandskog	2	86,4
7. Utvecklingsmark	3	222,4
8. Sjö	1	128,8
9. Friluftsliv	1	0,2
SUMMA		636,6

6.1. BEVARANDEMÅL FÖR HELA OMRÅDET

Arealen betesmark och betad skog ska öka. Bete ska prägla området.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan.

Lövträd och tall ska prägla trädskiktet och det ska finnas en variation av lövträdslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt. Det ska finnas gamla och grova träd, hålträd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Andelen ung- och medelålders gran ska begränsas i lövträdsdominerade miljöer, men finnas kvar i begränsade delar där nötkräkan kan häcka. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett stort inslag genom en mosaik av helt öppna respektive beskogade delar samt bryn med blommande buskar.

Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom periodvisa omvälvande störningar, t.ex. insektsangrepp, översvämning, stormfällning eller brand ska påverka dynamik och struktur.

Området ska vara artrikt med typiska arter för respektive naturtyp. Särskild hänsyn ska tas till rödlistade arter, så att de gynnas. Främmande, invasiva eller expansiva arter som t.ex. missgynnar rödlistade arter ska bekämpas. Gamla kulturväxter intill säteriet får finnas kvar om de inte tar över och blir invasiva.

Det ska finnas intressanta och säkra skyltar och anordningar för friluftslivet.

6.2. *GENERELLA RIKTLINJER OCH ÅTGÄRDER FÖR HELA OMRÅDET*
Hydrologin i området ska restaureras genom att diken däms eller läggs igen.

Befintliga betesmarker ska betas och hållas fria från igenväxning, förutom viktiga buskar för mångfalden t.ex. hassel, hagtorn, rönn, viden etc, och igenväxande partier ska restaureras. Skogar påverkade av skogsbruk ska restaureras för att utvecklas mot ljusa blandskogar där ek och tall dominerar tillsammans med andra lövträd som t.ex. asp, rönn, sälg, körsbär, vildapel och oxel. Förekomstområden för nötkråka och tjäder med gammal gran ska finnas och skötas för att gynna dessa arter.

Följande skötselåtgärder får utföras i hela området:

- bete, främst av nötkreatur och hästar,
- restaurering och skötsel av skog inbegripande röjning, gallring, sådd/plantering av naturligt förekommande träd och buskar samt frihuggning av träd,
- tillskapande, utplacering och nedgrävning av död ved (inkl. död ved från områden utanför reservatet), hamling, veteranisering, flytt av vindfällan,
- plantering och inhägning av alléer längs vägar,
- naturvårdsbränning i skog och i gräsmark,
- bekämpning av invasiva, främmande eller expansiva arter eller, i gräsmarker, igenväxningsvegetation,
- uppsättning av fågel-, fladdermus- eller insektsholkar,
- utsättning av i naturtyperna naturligt förekommande arter,
- skapande av jordblottor för att gynna växt- och djurliv,
- igenläggning eller dämning av diken.

Vid naturvårdsåtgärder ska lövträd och tall gynnas framför gran. Mindre partier med äldre gran (över 60 år) ska dock lämnas. Hänsyn till nötkråkans häckningsrevir kan motivera att dungar av gran sparas även i några andra områden. Stora grovgreniga granar ska finnas spridda i löv- och talldominerade bestånd där de inte konkurrerar med ek, asp, sälg, rönn eller oxel.

Gran som avverkas i samband med skötselåtgärder får köras ut ur området. Lövträd och tall under 25 cm i brösthöjdsdiameter får köras ut från områden som ska restaureras till betesmark eller betade skogar om behovet av död ved är uppfyllt i dessa delområden. Förstahandsalternativet vid restaureringsåtgärder omfattande andra trädslag än gran ska alltid vara att ringbarka eller kapa träd i form av högstubbar. I mycket unga skogar eller i områden med igenväxning där stamdiametern är under 10 cm i brösthöjd ska eftersträvas att köra ut de bortgallrade träden eller samla avverkade träd och buskar i högar för att möjliggöra bete. Alternativt ringbarkas eller bränns sådana områden för att undvika skottskjutning.

Ung bok som konkurrerar med andra naturvärden ska vid behov hållas efter.

Grenar och vindfällan som bedöms vara farliga eller försvårar framkomligheten får flyttas till annan lämplig plats inom reservatet. Död ved av lövträd ska regelbundet lämnas som yngelplatser åt vedlevande insekter i solbelysta lägen. Ekved får delvis grävas ned till förmån för insekter beroende av sådana substrat.

Skötsel av vägar i området ska göras så att eventuell mittsträng samt vägkanter hyser blommande örter och att vägkanterna innehåller solbelysta buskar och träd.

6.3. SKÖTSELOMRÅDEN

Skötselområde 1: Betesmark (100,2 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av befintliga öppna eller trädklädda betesmarker, de flesta i anslutning till säteriet och den brukade åkermarken centralt i området. I sydost ligger torplyckorna Spelhagen/Lidboholm och Kubbleryd. I nordväst Haga. I norr Skottorpet. Namnen på torpställena återfinns på beslutskartan (bilaga 1). Inga byggnader återstår på torplyckorna idag. De trädlösa partierna består i huvudsak av äldre åkermark som inte plöjts på mycket lång tid. Torplyckorna är mestadels trädlösa. De trädklädda markerna domineras av ek, varav ett stort antal är gamla och grova och har höga naturvärden knutna till sig. Inslag av andra lövträdslag finns också. I nordöstra delen av området, kring Skottorpet, finns partier dominerade av tall. Genom några av betesmarkerna löper grävda diken som är rester från tiden då områdena brukades som åkermark.

I delområde 1a finns i stort sett ingen igenväxning.

I delområde 1b finns igenväxning i form av ung gran.

Ängsvampfloran är rik i flera partier, särskilt nordost om säteriet i området kring Horsets gamla tomt. Ängsmetallvinge (NT) och mindre bastardsvärmare (NT) flyger i sydost vid Kubbleryd. Bland vedsvamparna i ekhagmarkerna i anslutning till säteriet finns blekticka (NT), ekticka (NT), grentaggsvamp (NT), kandelabersvamp (NT), korallticka (NT), oxtungsvamp (NT) och veckticka (NT). Fladdermössen barbastell (NT), dammfladdermus (NT), sydfladdermus (NT) och sydpipistrell (VU) flyger bland ekarna. Gammelekslav (NT), rosa skärelav (NT) och skuggorangelav (NT) växer också på ek.

Bevarandemål

Arealen betesmark av naturtyperna silikatgräsmark (6270), fuktängar (6410), trädklädd betesmark (9070) eller motsvarande ska vara minst 100,2 ha.

Bete med nötkreatur, gärna i kombination med hästar, ska präglade området. Åkrar utan floravärlden kan även betas med får, getter eller andra djur.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Det ska finnas rikligt med ek och det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt. Hassel och blommande buskar ska finnas rikligt, särskilt i soliga bryn. Det ska finnas gamla och grova lövträd och tall, vidkroniga träd, hålträd med mulm och död ved i olika former och nedbrytningsstadier.

Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom störningar, t.ex. insektsangrepp och stormfällning ska påverka dynamik och struktur. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och ska utgöra ett inslag genom en mosaik av helt öppna respektive trädklädda delar samt bryn. Området ska vara artrikt med typiska arter för respektive naturtyp.

Skötselåtgärder

- området ska främst hävdas genom bete av nötkreatur och/eller hästar. Slätter, träda (under enstaka år) och gräsbränning får också förekomma,
- äldre träd får frihuggas så att kronorna står fritt utan konkurrens från omgivande vegetation och stammarna är solbelysta. I övriga åldersklasser får lämpliga träd med väl utvecklade kronor friställas,
- nektar- och pollenproducerande träd, buskar och örter ska gynnas eller planteras,
- på före detta åkrar får ek och andra ädellövträd samt sälg, körsbär, vildapel, oxel, rönn och asp planteras och hägnas in,
- död ved av ek och andra lövträd i alla dimensioner får placeras ut i solbelysta lägen samt delvis grävas ner för att gynna vedinsekter,
- ängsblommor av regional proveniens får sås in,
- jordblottor får skapas för att gynna växt- och djurliv,
- gran och björk ska avverkas till förmån för öppna betesmarker med ädellövträd, sälg, körsbär, vildapel, oxel, rönn och asp. Detta är särskilt viktigt i delområde 1b samt i delar med rik ängssvampflora,
- veteranisering av lämpliga träd för att skapa håligheter och död ved får utföras,
- uppsättning av fågel-, fladdermus- eller insektsholkar får ske,
- igenväxningsvegetation ska röjas, men hassel och blommande buskar som viden, sälg, slån, hagtorn, rönn och rosor sparas
- igenläggning eller dämning av diken får genomföras.

Skötselområde 2: Slätteräng (2,5 ha)

Beskrivning

Delområde 2a består av nuvarande ängsmark som är en del av Hemängen, en tidigare större sammanhängande ängsmark väster om säteriet. Området har stenbrutits och brukats som åker under åtminstone första halvan av 1900-talet, men har sedan många år använts som slätteräng och slagits med traktor under sensommaren samt betats under hösten.

Delområde 2b utgörs av den södra delen av säteriets trädgård. Här växer fruktträd samt införda blomväxter, som får finnas kvar i detta parti.

Från säteriet löper en äldre stensatt väg genom området i riktning västerut mot Vederslövssjön. Från reservatets parkeringsplats löper en strövstig genom området i västlig riktning. Kungsängslilja och åkervädd växer i ängen. Väddsandbi är noterad från området.

Bevarandemål

Arealen slätteräng (naturtyp 6510) som hävdas genom slätter ska vara minst 2,2 ha. Slätter och efterbete ska präglade området delområde 2a.

De trädlösa partierna ska bibehållas fria från träd. Ingen skadlig ansamling av förna ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut, med undantag för år då vårbränning ska genomföras efterföljande år.

Friluftslivet ska särskilt gynnas i skötselområde 2b.

Det ska finnas typiska arter för naturtypen. Den införda kungsängsliljan och andra trädgårdsväxter som inte är invasiva främmande arter får finnas kvar.

Skötselåtgärder

- delområde 2a ska hävdas genom fagning, sensommarslätter och efterbete av nötkreatur och/eller hästar. Träda (under enstaka år) och gräsbränning får också förekomma,
- delområde 2b hävdas också genom slätter, men efterbetas inte,
- igenväxningsvegetation ska röjas, men blommande buskar i bryn sparas,
- blommor, buskar eller träd av regional proveniens får sås eller planteras in,
- i delområde 2b får förvaltaren, den som arbetar på förvaltarens uppdrag eller fastighetsägaren iordningsställa tältplats, eldningsplats, vindskydd, torrdass samt mindre byggnad för förvaltningens behov,
- i delområde 2b får fastighetsägaren upplåta mark för ekologisk trädgårdsodling.

Skötselområde 3: Åkermark (47,4 ha)

Beskrivning

Åkermark som brukas för vallodling enligt ekologiska odlingsmetoder utan konstgödsel eller bekämpningsmedel.

Bevarandemål

Arealen åkermark som brukas utan konstgödsel eller bekämpningsmedel ska bibehållas, alternativt övergår området till ogödslad slätter- eller betesmark. Längs åkerkanter och på åkerholmar ska det finnas solbelysta solitära lövträd och blommande buskar.

Skötselåtgärder

- området får brukas som åkermark utan konstgödsel eller bekämpningsmedel,
- hela eller delar av området får övergå till ogödslad slätter- eller betesmark,
- ek och andra ädellövträd samt blommande buskar får planteras och hägnas in, företrädesvis i åkerkanter och på åkerholmar,
- död ved av ek och andra lövträd i alla dimensioner får placeras ut i solbelysta lägen samt delvis grävas ner för att gynna vedinsekter, företrädesvis i åkerkanter och på åkerholmar.

Skötselområde 4: Lövskog (14,4 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består av lövskog där skötselinsatserna är begränsade till att hålla borta gran samt friställa enstaka solitära lövträd. Huvuddelen av skötselområdet betas inte idag och är heller inte lämpligt att glesa ur för att skapa betesmark eftersom naturvärdena i första hand är knutna till slutna lövskogar med hög luftfuktighet.

Delområde 4a består av en lövskogsmiljö just norr om gårdscentrumet som domineras av en blandädellövskog av naturtypen nordlig ädellövskog (9020). Området har inte betats på mycket lång tid och skogen är sluten. Delar av området har ett tydligt inslag av triviallöv, framförallt i partiet kring Barnsjön där asp och klibbal utgör värdefulla inslag. Området består av frisk eller fuktig mark och florán är lundartad. Ett antal jätteekar växer norr om herrgården och dessa har över tid hållits fria från konkurrerande träd genom återkommande röjningar. I området växer kandelabersvamp (NT) och korallticka (NT).

Delområde 4b består av ett hässle med överståndare av ek. Här växer vedsvampen *Hapalopilus aurantiacus* (NT) som är en av tre arter som tidigare gick under det gemensamma namnet laxticka på död tallved.

Delområde 4c består av två alkärr varav delar av det södra betas. Genom alkärren löper diken.

Bevarandemål

Arealen lövskog av naturtyperna nordlig ädellövskog (9020) eller lövsumpskog (9080) ska vara minst 14,4 ha.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla och grova lövträd, vidkroniga träd, hålträd med mulm och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Jätteekar ska vara friställda.

Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom störningar, t.ex. insektsangrepp, stormfällning och översvämning ska påverka dynamik och struktur.

Området ska vara artrikt med typiska arter för respektive naturtyp.

Skötselåtgärder

Området ska utvecklas fritt med följande undantag:

- gran och björk ska röjas, ringbarkas eller gallras bort för att gynna övriga lövträdsdrag,
- jätteekar ska friställas genom återkommande röjningar, men asp och andra ädellövträd sparas eller undantagsvis ringbarkas,
- diken får däckas eller läggas igen.

Skötselområde 5: Våtmark och barrsumpskog (34,3 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består av våtmarker och barrsumpskog där åtgärdsbehovet är begränsat till att i förekommande fall dämna eller lägga igen diken. I delområdena norr och nordväst om Kubbleryd samt väster och norr om Barnsjön finns diken markerade på beslutskartan respektive naturvårdsavtalskartan. Gubbagöl norr om Barnsjön är avsänkt och saknar vattenspegel. Flera av områdena har en historik som slätterkärr.

Brunpudrad nållav (NT), kornknutmossa, korallrot, kortskaftad ärgspik (NT) samt diverse andra signalarter växer i området. Citronfläckad kärrtrollslända är funnen i Gubbagöl. Arten ingår i EU:s art- och habitatdirektiv.

Bevarandemål

Arealen fuktängar (6410), öppna mossar och kärr (7140), skogbevuxen myr (91D0) eller motsvarande ska vara 34,3 ha.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. I trädklädda delområden ska det finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla träd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier.

Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom störningar, t.ex. insektsangrepp, stormfällning och översvämning ska påverka dynamik och struktur.

Området ska vara artrikt med typiska arter för respektive naturtyp.

Skötselåtgärder

- området ska utvecklas fritt med undantag för att diken får dämmas eller läggas igen. Träd får avverkas för att möjliggöra detta.

Skötselområde 6: Blandskog (86,4 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består av blandskogar med barr och löv på fastmark som redan idag har stora naturvärden knutna till äldre träd och död ved. Området skiljer sig från skötselområde 5 genom att endast fastmark är inkluderad. Delområdena ansluter i många fall till skötselområde 5 och bildar därmed större sammanhängande områden med äldre skog, t.ex. i sydost. Tall dominerar i det äldre trädskiktet och ett mindre inslag av gran finns. I flera av delområdena finns en yngre succession av gran.

Delområde 6a består av dels av en större sammanhängande yta i väster som tidigare bestod av grandominerad skog som stormfälldes i Gudrun 2005 och där merparten av den döda veden fått ligga kvar, dels av ett antal öar i Vederslövssjön. Den stormfällda ytan tillhör länets största områden där död ved lämnades i samband med Gudrun. Endast längs vägar och i den nordöstra delen av 6a har död ved upparbetats och körts ut. Delområdet har nu en mycket riklig och blandad föryngring med gran, tall, ek, asp, sälg, björk, rönn m.m. Relativt få överståndare av gamla träd återstår, förutom längs strandlinjen till Vederslövssjön där även partier av bokskog finns. Ett dike som möjligen är en kraftigt modifierad naturlig bäck löper från Barnsjön till Vederslövssjön.

Delområde 6b består i huvudsak av äldre tallskog, i vissa fall i form av ett glest trädskikt av överståndare med underväxt av gran och björk. Delområdet längst i sydost är något yngre, men har rätt gott om död ved och ett fint skikt av bärris. Bärriset är överlag relativt bra utvecklat i områdets sydöstra del kring Kubbleryd samt i nordost. Det gäller även yngre talldominerade skogar i dessa delar av området. Tjäder ses regelbundet kring Kubbleryd. Gropticka (NT) är funnen i norra spetsen av området.

Bevarandemål

Arealen blandskog av naturtypen taiga (9010) ska vara minst 86,4 ha.

Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Tall eller löv ska dominera trädskiktet och det ska finnas en variation av trädslag, trädålder, skiktning och olikformighet i träd- och buskskikt och det ska finnas gamla träd och död ved i olika former och nedbrytningsstadier. Ett inslag av gamla grovgreniga granar ska finnas.

Småskaliga naturliga processer som exempelvis trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning, liksom störningar, t.ex. bete, insektsangrepp, stormfällning och brand ska påverka dynamik och struktur.

Området ska vara artrikt med typiska arter för naturtypen.

Skötselåtgärder

Skötselområdet ska i huvudsak utvecklas genom intern dynamik tillsammans med bete och bränning. I yngre partier ska röjning eller gallring i syfte att friställa äldre

överståndare av tall eller löv samt för att gynna yngre ädellöv, sälg, asp och rönn utförs. Det gäller även delområde 6a, med undantag för området i anslutning till Barnsjön där en zon kring sjön lämnas utan röjning eller gallring.

- Röjning, gallring eller ringbarkning i uppslag av yngre träd och frihuggning av äldre träd i syfte att gynna tall, ädellöv, asp, sälg, rönn och blommande buskar ska utföras.
- bete får introduceras,
- naturvårdsbränning får utföras,
- diken får dämmas eller läggas igen.

Skötselområde 7: Utvecklingsmark (222,4 ha)

Beskrivning

Skötselområdet består dels av ungskog (7a), dels av medelålders skogar där gran växer tillsammans med tall eller löv (7b), dels av mer trädslagsrena granskogar tydligt påverkade av skogsbruk (7c). Det finns diken i flera delområden, framför allt kring Skeda göl och norr om Skottans gamla tomt.

Delområde 7a består i huvudsak av lövdominerade ungskogar. I några delområden dominerar tall, t.ex. i nordost i anslutning till delområden för skötselområde 5 och 6. Gran finns spritt i delområdet men dominerar endast i ett mindre antal delar. Ek finns spritt i hela området och finns i högre utsträckning i den nordvästra delen än i den sydöstra. Värdefulla förekomster av sälg och asp finns också.

Delområde 7b är medelålders skogar med graninslag där det också finns gott om tall eller löv. Områdena varierar i ålder men har det gemensamt att de har en ålder, ett trädskikt samt markförhållanden som gör det möjligt att gå in med en maskin, avverka och köra ut eller ringbarka gran i syfte att gynna löv och tall.

Delområde 7c är mer trädslagsrena granskogar än 7b där det inte finns förutsättningar att utveckla löv- eller tallskogar ur nuvarande trädskikt utan där delområdena ska avverkas och ställas om till bete alternativt självföryngras eller planteras med löv och/eller tall.

Bevarandemål

Andelen löv-, tall-, och blandskog samt betesmark ska öka på bekostnad av granskog. Skötselområdet ska bidra till att förstärka de befintliga naturvärdena i området och på sikt uppnå kraven för de naturtyper som finns i naturreservatet och naturvårdsavtalet.

Skötselåtgärder

- i delområde 7a röjs eller gallras gran bort. Ädellöv, asp sälg och blommande buskar gynnas i det övriga trädskiktet. Riset fraktas bort i områden som ska betas, där det inte kan läggas upp i högar.
- i delområde 7b gallras gran bort med skördare och körs ut alternativt ringbarkas. Ädellöv, asp, sälg och blommande buskar gynnas särskilt i det övriga trädskiktet.
- i delområde 7c avverkas gran med skördare och körs ut tillsammans med grenar och toppar,
- spritt i området ska enstaka granar sparas, där inga prioriterade trädslag finns, så att de kan utvecklas till grovgreniga gamla granar i lövträdsbestånd,
- mindre grandominerade partier som behövs för nötkråkans häckning sparas,
- bete får introduceras,
- avverkade områden får planteras och inhägnas,
- diken får dämmas eller läggas igen.

Efter hand som skötselinsatser utförs och delområdena utvecklas ska de skötas enligt instruktioner för de naturtyper de kommer att tillhöra.

Skötselområde 8: Sjö (128,8 ha)

Beskrivning

Vederslövssjön är en del av Mörrumsåns avrinningsområde och skötselplanen berör sjöns östra delar. Sjöns ekologiska status är ”måttlig” och målsättningen ”god” till 2021. Vederslövssjön står i förbindelse med Barnsjön österut genom en passage som är dikad. Barnsjön är en mindre myrsjö omgiven av strandskogar med tall och löv. Barnsjön står i sin tur i förbindelse med Skedagöl norrut via Gubbagöl. Denna sträcka är påverkad av flera diken och Gubbagöl saknar vattenspegel och har därmed förts till skötselområde 5.

Bredkantad dykare är funnen i Vederslövssjön och Barnsjön. Gulbrämad dykare är funnen i Vederslövssjön och Skedagöl. Citronfläckad kärrtrollslända är funnen i Barnsjön, Gubbagöl och Skedagöl. Sjönajas (VU) växer i Vederslövssjön. Alla fyra arterna ingår i EU:s art- och habitatdirektiv.

Fiskgjuse och storlom häckar på öar i Vederslövssjön. Dvärgslinke (NT) växer i sjön.

Bevarandemål

Arealen naturtyp inom ävjestrandsjöar (3130) ska vara 123,3 ha och inom naturtypen myrsjöar (3160) 5,5 ha.

Sjöarna ska ha god ekologisk status. Hydrologin ska vara naturlig och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan på sjöarna. Det ska finnas effektiva passager för djur till anslutande sjöar, vattendrag och svämplan. Det ska finnas förutsättningar för fiskars lek- och uppväxt. Kantzonerna ska vara ekologiskt funktionella och mängden död ved i vattnet ska vara riklig.

Artsammansättningen i sjöarna ska hållas naturlig och negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar får inte ske.

Det ska finnas typiska arter för respektive naturtyp.

Skötselåtgärder

Konkreta åtgärder för att nå målen om god ekologisk status i Vederslövssjön utförs inte främst genom förvaltning av naturreservatet eftersom reservatet endast utgör en mindre del av sjön utan i annat arbete som bedrivs för sjön och avrinningsområdet som helhet i samarbete med olika aktörer.

- den naturliga hydrologin ska restaureras genom att diken mellan sjöarna däms eller läggs igen,
- åtgärder för att öka mängden död ved i vattnet får vidtas,
- strandzonerna ska vara dominerade av löv och tall.

Skötselområde 9: Friluftsliv (0,2 ha)

Beskrivning

Det befintliga naturreservatet är ett omtyckt utflyktsmål. Parkeringsplats, informationstavla, och rastplats finns i anslutning till säteriet. Från parkeringsplatsen utgår tre strövstigar av varierande längd: Hemängsslingan, Hagmarksslingan och Sjöslingan. Stigarna är spångade i blöta partier.

Bevarandemål

Informationen i området ska vara lättillgänglig och bidra till att förhöja upplevelsen av besöket, genom att den är lättläst, fokuserar på upplevelser i området samt har informativa kartor. Informationen ska bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås. Områdets friluftslivsanläggningar ska vara i gott skick och underlätta för besökarna. Befintliga stigar och parkeringsplats används även fortsättningsvis.

Skötselåtgärder

- informationsskyltar ska uppdateras,
- en eller flera eldningsplatser får anläggas,
- vindskydd får anläggas,
- torrdass får anläggas,
- tältplats får iordningsställas,
- nya strövstigar får anläggas där negativ påverkan på skyddsvärda arter inte sker,
- anläggningar för friluftslivet ska inte anläggas i anslutning till tomtmark utanför naturreservatet (med undantag för säteriets trädgård),
- Länsstyrelsens hemsida ska ha god information om områdets naturvärden,
- gränsmarkering av området ska ske.

7. JAKT OCH FISKE

Naturreservatet inskränker inte rätten till jakt och fiske i området.

8. BRÄNDER, STORM, ÖVERSVÄMNINGAR, INSEKTS- /SVAMPANGREPP

Vid händelser som medför att stora mängder träd dör och/eller faller omkull vid t.ex. storm, insektsangrepp eller översvämning gäller följande: död ved lämnas inom området, men veden får vid behov flyttas till annat skötselområde eller om det är stora mängder till annat naturreservat. Gran hanteras i första hand enligt instruktioner för respektive skötselområde. Om dessa händelser medför mycket stora mängder ris och toppar får delar av dessa tas ut. Angrepp av insekter som riskerar att medföra betydande skada på grannfastighet får åtgärdas genom borttransport, barkning eller motsvarande av gran. Grov gran (över 25 cm) barkas istället för att transporteras bort.

9. BARNPERSPEKTIVET

Området ska genom information, stig och rastplats m.m. vara tillgängligt för både barn och vuxna.

10. UTMÄRKNING

Reservatsgränsen ska märkas ut vilket innebär att gränsmärken målas på träd och/eller stolpar som slås ned i marken. Gränsmärkena ska placeras så att det går att se från ett märke till nästa. Vid gränsmarkering i skogsmark ska i gränslinjen, med 0,5 m på vardera sidan reservatsgränsen, en tydlig gata röjas. Denna gata får vid behov underhållas av förvaltaren. De träd som avverkas i gränsgatan tillfaller fastighetsägaren som också själv får ta vara på dem eller låta dem ligga kvar. Reservatsgräns som sammanfaller med fastighetsgräns ska underhållas som fastighetsgräns på sedvanligt sätt. Reservatsgräns utmed väg placeras utanför vägområdet så att vägunderhållet inte påverkas av reservatet.

11. SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Tabell 5. Sammanfattande prioritering av skötselåtgärder

Skötselområde	Åtgärd	Prioritet, 1 - 3	Tidpunkt
1, 6, 7	Bete	1	Löpande
2	Slätter	1	Löpande
Samtliga	Gränsmarkering	1	Inom 2 år
9	Uppdatering av informationstavlor	1	Inom 3 år
1b, 4b, 6a, 7a	Röjning	1	Inom 5 år
1, 6, 7	Frihuggning av solitära lövträd	2	Inom 5 år
7b, 7c	Gallring och avverkning av gran	2	Inom 10 år
9	Friluftsanordningar	2	Inom 5 år
1, 3, 7	Plantering av ädellöv och blommande buskar	2	Inom 10 år

Skötsel- område	Åtgärd	Prioritet, 1 - 3	Tidpunkt
1, 2, 6, 7	Naturvårdsbränning i skog och i gräsmark,	2	Inom 10 år
1, 4, 5, 6, 7, 8	Dämning eller igenläggning av diken	2	Inom 10 år
1, 3, 7	Utplacering och nedgrävning av död ved	3	Inom 10 år
1	Veteranisering	3	Inom 10 år

Prioritet: 1= Högst, 2= Hög, 3= Lägre

12. FÖRVALTNING, TILLSYN OCH UPPFÖLJNING

Länsstyrelsen är ansvarig för att skötseln av reservatet följer fastställd skötselplan. Detta inkluderar dokumentation och uppföljning av utförda åtgärder.

Länsstyrelsen har även ansvar för den operativa tillsynen i naturreservat enligt 26 kap. miljöbalken genom att övervaka att föreskrifter, dispenser och tillstånd följs.

Uppföljning av bevarandemålen ska ske i enlighet med en uppföljningsplan för länets alla skyddade områden som framöver kommer att fastställas av Länsstyrelsen.

Uppföljning av utförda åtgärder och av bevarandemålen ligger till grund för en utvärdering av:

- om syftet med reservatet har uppnåtts,
- om bevarandemål och gynnsamt tillstånd uppnåtts i reservatet,
- om skötselmetoder behöver förändras,
- om en revidering av skötselplanen behövs.

BILAGOR

2a. Skötselplanekarta

